

MEMORANDUM

[5329]

Van: Mr. N. S. BLOM

Aan: Zijne Excellentie

Er zijn weer geruchten dat de R.I.S. weet dat F. J. een brief van Hamid heeft uitgezonden naar H. M. Wicakantoewardjaja en hij wordt in gearde.
Mr. P. is in prinsesje wereld; want Hamid

Blijkens Hirschfeld 364 heeft deze van de Sultan van Djocja vernomen, welke plannen men heeft met betrekking tot Hamid.

Over deze aangelegenheid nog eens nadenkende, kom ik toch tot de conclusie, dat, hoewel Nederland zich formeel in deze zaak niet kan mengen, het toch moreel niet verantwoord is, wanneer wij ons daarvan geheel distanciereren.

Hamid was Voorzitter van de BFO en heeft - met erkenning van alle bezwaren aan zijn persoon verbonden - er toch toe medegewerkt, dat de RTC tot een goed einde werd gebracht.

De situatie doet zich thans voor, dat van de beide Indonesische leiders, die hun handtekeningen hebben gezet onder alle RTC-overeenkomsten en wier namen als gevolg daarvan ook internationaal verbonden zijn aan de soevereiniteitsoverdracht thans de een de ander heeft gevangen genomen.

Geheel los van de vraag of daartoe bepaalde redenen aanwezig waren, compromitteert dit de RIS belangrijk en het schijnt mij toe, dat er reden is hierop nog eens sterker de nadruk te leggen. Ik wil daarbij desnoods aannemen, dat Hamid zich aan ongeoorloofde handelingen heeft schuldig gemaakt, al wil ik aan de andere kant zeker de mogelijkheid niet uitsluiten, dat er tegen hem is geintrigeerd en dat dus de kans aanwezig is, dat er bewijs tegen hem "gemaakt" wordt.

In het bijzonder het aspect, dat de ene ondertekenaar van de RTC-overeenkomsten de andere thans gevangen neemt en dat zulks uitermate slordig is, schijnt een goede approach om onder de aandacht te brengen.

Zoals gezegd, kan dit niet geschieden bij wijze van ~~de~~ ^{een} ~~formele~~ stap namens de Nederlandse Regering. De pogingen om dit ongedaan te maken, dienen dus van persoonlijke aard te zijn.

Verschillende wegen schijnen hiertoe open. Ik noem:

MEMORANDUM

Van: Mr. N. S. BLOM

Aan:

1. Een persoonlijk beroep van de M.P. op zijn Indonesische collega, al dan niet via Rum;
2. Een persoonlijke brief van U.E. aan Uw Indonesische collega;
3. Een onderhoud van U.E. (danwel van mij met machtiging om te zeggen, dat ik dat met Uw instemming doe) met Rum.

Ik kan mij voorstellen, dat Hamid er niets voor gevoeld heeft om naar het buitenland te gaan, omdat hij tenslotte Sultan van Pontianak is en in zijn familie op dit ogenblik geen geschikte opvolger voor deze functie aanwezig is. Hij moet dus de rechten van zijn "huis" beschermen. Het is ook om deze reden, dat Mevrouw Alkadri zich thans naar Pontianak wilde begeven om deze taak voor haar man waar te nemen nu hij daartoe zelf niet in staat is.

De mededeling van de Sultan van Djocja, dat in vroeger dagen ook wel eens een Indonesische vorst in een Paleis is geïnterneerd kan juist zijn, doch daarvan zijn mij geen voorbeelden bekend. Wel zijn vroeger herhaaldelijk zelfbestuurders afgezet en is hun een gebied van verblijf aangewezen buiten het gewest, waarin hun zelfbestuur was gelegen. Het aangewezen gebied was soms groter soms kleiner, doch voorzover mij bekend was daarbij nimmer sprake van internering in één gebouw. Bovendien waren dan altijd de redenen, dat zij hun zelfbestuursfunctie niet naar Nederlandse wens uitoefenden, terwijl het hier om geheel andere zaken gaat. De vergelijking gaat dus mank.

Wellicht wil U.E. overwegen, wat terzake zou kunnen worden gedaan. Bij de bovenvermelde methoden is niet opgenomen een of andere stap via Hirschfeld, omdat deze nu eenmaal de vertegenwoordiger van de Regering is en een stap van hem dus ook een stap van de Regering zou zijn, hetgeen het niet mag zijn. Uiteraard moet Dr. Hirschfeld wel persoonlijk worden ingelicht.

's-Gravenhage, 12 April 1950.

De arrestatie van Sultan Hamid heeft op mij een grote indruk gemaakt. Het spreekt vanzelf, dat deze aangelegenheid formeel moet worden beschouwd als een van geheel interne aard van Uw Regering. De Nederlandse Regering zal zich hiermede danook niet bemoeien. Echter acht ik mij verplicht mij met een persoonlijk woord hierover tot U te richten, omdat ik mij voor mijn geweten niet verantwoord zou achten, indien ik het onderstaande niet onder Uw aandacht bracht.

Uzelf en Sultan Hamid zijn degenen geweest, die hun handtekeningen hebben gezet onder alle RTC-overeenkomsten en wier namen als gevolg daarvan ook internationaal verbonden zijn aan de souvereiniteitsoverdracht.

Ik wil mij geheel houden buiten de vraag van de schuld van Sultan Hamid ^{over} hetgeen hem door Uw Regering wordt ten laste gelegd. Ik beperk mij dus tot dit feit, dat naar buiten een grote indruk maakt, dat een van de ondertekenaars van de RTC-overeenkomsten thans verantwoordelijk is voor de arrestatie van de andere.

Ik begrijp, dat U hiertoe niet gemakkelijk zult zijn ~~gekomen~~ overgegaan en dat U er innerlijk van overtuigd zijt daarvoor goede redenen te hebben. Echter zou ik nogeens Uw speciale aandacht willen vragen voor de indruk, welke de genomen maatregel naar buiten maakt. Deze indruk zou uiteraard nog worden versterkt, indien de gevangenneming van de Sultan zou worden gevolgd door maatregelen van blijvende aard.

Ik zou een persoonlijk beroep op U willen doen om er toe mede te werken, dat zulks wordt voorkomen.

Van onderstaande gegevens mag geen gebruik worden gemaakt. Zulks zou de berichtgever doen traceren en in gevaar brengen.

ZEER GEHEIM.

Uit betrouwbare bron wordt het navolgende vernomen omtrent de verhoren van Sultan Hamid II. De verhoren zijn slecht gehouden en het geheel is rommelig en los aan elkaar hangend. De rol van Tielenius Kruythof als uit de verhoren niet duidelijk geworden. Hij schijnt voor Hamid nog al wat brieven en not's te hebben geredigeerd o.a. de hieronder te vermelden brieven aan H.M. de Koningin en van Mook. Hamid zegt met Westerling steeds onder vier ogen te hebben gesproken.

Verklaring van Hamid voorzooverre van belang:

" Omstreeks 21-12-1949 bood Westerling het oppercommando over zijn troepen aan, die volgens Westerling ongeveer 15000 man sterk waren. Omdat ik in die dagen wel tevreden was over de gang van zaken, ging ik niet verder op dat aanbod in. Op weg naar Holland om de soevereiniteit in ontvangst te nemen waarschuwde ik wel Hatta voor Westerling, die ik gevaarlijk vond. Hatta zegde toe maatregelen te zullen nemen. Wegens het zenden van P.N.I. naar Pontianak en het opdringen van de R.I. voelde ik mij later gegriefd. Omstreeks 6-1-1950 riep ik Westerling op naar des Indes en zei toen het commando te aanvaarden onder enige voorwaarden: a) alleen Indonesiërs mochten tot de troepen behoren, b) alleen op mijn bevel mocht tot actie worden overgegaan, c) ik moest gegevens krijgen over sterkte, organisatie, dislocatie, bewapening en financiën (deze heb ik nooit gekregen), d) ik moest bewijzen krijgen, dat de troepen mij als leider accepteerden. De actie Bandoeng is zonder mijn voorkennis gebeurd. Ik was hierover kwaad op Westerling, toen hij op 24-1-1950 bij mij in des Indes kwam. Westerling zei, dat die actie door verraad was mislukt. Op 24-1-1950 gelaste ik Westerling een overval op de ministerraad, die die avond zou worden gehouden. Ik gaf hem een ruwe schets van het vergadergebouw en zei dat alle ministers moesten worden gearresteerd en dat "Sultan Hamengkoe Boewono, kolonel Simapoetang en Mr. Ali Budiardjo moesten worden gedood. Ik wilde zulks doen om zelf minister van defensie te worden en de P.N.I. naar mijn smaak te kunnen reorganiseren. Als alles lukte zou ik Soekarno en Hatta hebben uitgenodigd om met mij verder te regeren en ook de gearresteerde ministers, als zij dat wilden. Ik wachtte tevergeefs op de overval. Na enige dagen kwam Westerling terug bij mij en zei dat een en ander niet was doorgegaan door gebrek aan wapens. Er is door mij geen overval op de openingsdag van het parlement gelast op de daar aanwezigen. Met Westerling kwam meestal zekere Najaan mee, die echter steeds buiten bleef. Deze Najaan heb ik later onder andere naam naar West-Borneo laten gaan."

(Hij is thans gearresteerd en verhoord; is, naar voorkomt, thans getuige tegen Hamid. Van Westerling is op dit ogenblik geen getuigenis voorhanden).

"In de loop van Januari 1950 belde Spies (Javasche Bank) mij op en vroeg of ik relaties met Westerling had, daar Westerling bij het agentschap Bandoeng van de Javasche Bank geld te leen gevraagd, omdat de Unci en ik achter zijn actie stonden. Ik ontkende tegenover Spies mijn relaties met Westerling. Westerling zeide mij, dat Generaal Engles achter hem stond, doch, desgevraagd ontkende Generaal Engles zulks tegenover mij. Westerling zei dat zijn doel was: behoud van de negara Pascoendan zo nodig met wapengeweld. Ik ontken subversieve relatie te hebben onderhouden met enige vreedeling (bv. Willoughby), Abdoelkadir, Soeri Santoso, Hirschfeld, de Beus, Mojat, Burman van Vreeden, Pasanea, Loes Soejon en de Indonesische KNIL-officieren. Ik ken hen alleen als vrienden, o.q. van officiële partijen e.d. Ik ontken ooit de geheimen uit de Ministerraad verteld te hebben aan Hirschfeld of de Beus".

Voorts blijkt de kamerdjongos uit des Indes van verdachte in dienst van de politie te hebben gestaan en o.a. alle papiersnippers uit de prullemand aan de politie te hebben gegeven. Aldus is in handen van de R.I. de legger van een brief van Hamid aan H.M. de Koningin (aan wie hij persoonlijke hulp en bijstand vraagt in de moeilijke situatie in Indonesië). Voorts een brief aan van Mook en van van Mook en aan zijn vrouw (houden geen strafbare feiten in).

5-5-1950.